

לא ידע שיש בה עבודת כוכבים, ולכן יחזיר. (10)

אמר תמה ליה רבא לאביי:

וכי רישא הוא דאיכא מקח טעות, (11) וסיפא ליכא מקח טעות! כלומר, אם כדבריך שיש כאן מקח טעות, אם כן מאי שנא דבסיפא כשמשך אחר נתינת המעות אמרת דלא יחזיר, והרי סוף סוף מקח טעות יש כאן!?

אלא אמר רבא:

רישא וסיפא מקח טעות, ומכל מקום משום זה לבד לא יחזיר [דלא כאביי], ומשום דמיחזי בהחזרתו כמוכר עבודת כוכבים לישראל, ובגזירה זו יש חילוק בין משך אחר נתינת המעות למשך בלי נתינת מעות:

רישא דלא יהיב זוזי, לא מיחזי כעבודת כוכבים ביד ישראל, כלומר, כיון שלא נתן מעות, אם כן כשמחזירו לגוי אינו מחזיר לו מעותיו, ואין זה נראה כמכירה לגוי —

ואילו סיפא דיהיב זוזי, וכשמחזירו לגוי נוטל ממנו דמים, מיחזי כעבודת כוכבים ביד ישראל, כלומר, כישראל שמוכר עבודת כוכבים לגוי. (12)

ואביי אמר לך לפרש את דבריו, שברישא כשמשך בלי נתינת מעות — יחזיר משום שהוא מקח טעות, ואילו בסיפא כשמשך אחר נתינת המעות אין מותר לו להחזיר, והרי סוף סוף מקח טעות הוא:

רישא אכן מקח טעות הוא, ומשום דלא ידע הישראל מה יש בגרוטאות דהא לא יהיב ליה זוזי [כי עדיין לא נתן מעות] ולא היה לו לעיין מה יש בגרוטאות, שסתם תגר אינו מעיין עד שעת מתן מעות — (13)

אבל סיפא לאו מקח טעות הוא, דכיון דיהיב זוזי, כי קא משיך איבעי ליה לעיונו והדר מימשך [כיון שנתן כסף, היה לו לבדוק קודם המשיכה מה מוכרים לו, ורק אחר כך ימשוך], ואם לא עשה כן ודאי מחל. (14)

רב אשי אמר ליישב באופן אחר את עיקר

וראה ברש"ש, שלפי תירוצו של רבא אכן גוי צריך מעות ומשיכה, והנה מלבד שדבריו הם שלא כדברי רש"י, עיקר דבריו צריכים ביאור וכדמקשינן על רש"י, דמברייתא זו אין להוכיח לדרכי הקנינים כיון שמקח טעות הוא, ועיקר הברייתא מתפרשת שפיר בלי שנלמד מכאן דגוי צריך מעות ומשיכה.

13. נתבאר על פי רש"י.

14. בפשטות, מדלא אמר בגמרא לעיל "אלא" אמר אביי, משמע שאין הגמרא חוזרת בה מכל מה שביארה את הברייתא לדעת ריש לקיש, והיינו שקיבל עליו לודן בדיני ישראל ומשיכה

10. א. לקמן מפרשינן סברת אביי: מאי שנא שאם משך בלי נתינת מעות חשיב מקח טעות, ואילו אם משך אחר נתינת מעות אין זה מקח טעות. ומכל מקום רבא לא ניחא ליה בזה.

ב. ראה מה שכתב הרש"ש בביאור דעת אביי בפירוש הברייתא, ויתבאר בהמשך הענין בהערות.

11. נכתב על פי גירסת רש"י.

12. כתב רש"י: ומשום הכי נקט מתן מעות אף על גב דקיבל עליו לודן בדיני ישראל. ומבואר, דאף לרבא צריך לפרש את הברייתא כדמפרשינן לה לעיל, שקיבל עליו לודן בדיני ישראל.